

Dette er saken

● Folk som er så gamle at de selv har opplevd krigstidens Norge, må av og til riste på hodet når de leser artikler i avisene med omtale av den tids hendelser. Yngre forfattere får som oftest med seg de rene fakta, men den store sammenhengen – og tidskoloritten – blir gjerne temmelig gal. At fremstillingen belegges med en forsker-tittel, er ingen garanti.

● I dag bringer vi to leserbrev som streifer inn på dette fenomenet: Anna-Cathrine Brenna forteller om stemningen i Oslo under allierte angrep på tyske installasjoner. Hvem skulle i 1945 ha trodd at det vi sammen opplevde i fem lange år enten skulle gå i glemmeboken eller bli forvrengt i løpet av bare én generasjon, spør hun.

● Lignende tanker gjør Odd Raubakken seg, og han strekker også tankerekken fremover noen år – til oppbyggingen av Stay Behind-gruppene – og gir honnør til den gamle Milorg-leder Jens Chr. Hauge.

Granat i Dronningparken – og litt om krigstiden

Av Anna-Cathrine Brenna, Søndre Nordstrand

I Aftenposten kunne vi forleden dag lese at det var funnet en granat under utgravningen til den nye T-banenedgangen i Dronningparken. Den stammet trolig fra «luftforsvaret av hovedstaden under 2. verdenskrig», ble det opplyst. Det journalisten ikke har hatt noen anelse om, er at Oslos befolkning under krigen ville ha seg frabedt enhver form for tysk forsvar. Vi frydet oss når det kom britiske fly over byen. Vi strømmet ut på gater, balkonger og endog hustak og viftet begeistret med begge armer i håp om at flyverne skulle se oss. Hva brydde vi oss om tyske luftverngranater som suste gjennom luften, når vi fikk være så nær våre allierte, om enn bare i et kort øyeblikk. Vår eneste tanke var at flyene skulle gjøre størst mulig skade på tyske installasjoner og okkuperte bygninger. At det også ville gå norske liv med, så vi selvsagt ikke bort fra. Vi var i krig. Om det i tilfelle kunne gå ut over en selv eller ens nærmeste, tellet lite i den store sammenheng. Dumdristige kunne vi være, men aldri redde.

Nå er ikke det ovennevnte av de helt store feil når det gjelder okkupasjonshistorie. Verre var det med en artikkel 25.09.92 med overskriften «Dystert krigsminne fra Oslo». Den skulle markere at det var 50 år siden RAFs mislykkede raid mot Gestapo-hovedkvarteret på Victoria Terrasse og mot «Førertinget» i Universitetets gamle aula med etterfølgende hirddefilering for Quisling på Karl Johan. Hirdfolk var kommet fra hele landet for å

delta i festlighetene i anledning «Førertinget» og «Riksmøtet» i Colosseum dagen etter. Fire Mosquito-fly med to mann i hver deltok i raidet, og selv om de ikke traff sine mål, var det mer enn nok for oss at de ødela festen for nazistene og ga dem en skikkelig skrekk i livet. Nå ble det vår festdag i stedet, og mens hirdmennene slukkøret snek seg vekk, strømmet vi jublende ned mot sentrum for å se hvor store ødeleggelsene var. Stemningen var såvisst alt annet enn dystert.

I samme artikkel sto det forøvrig: «Angrepet var det første mot hovedstadens bebyggelse.» Enhver som leser dette og ikke kjenner sammenhengen, vil oppfatte det som om det var det første av en rekke bombeangrep mot boligområdene i Oslo. Slikt kaller jeg «snik-revisjonisme».

Journalisten som skrev om dette 50-årsminnet, går jeg ut fra må ha fått sin informasjon fra Aftenpostens arkiver. Det har visst ikke falt ham inn at Aftenposten anno 1942 ikke var den helt pålitelige kilde. Mon tro han var klar over at avisens redaktør var nazist, og at Aftenposten var fylt av løgn og propaganda. Dessuten kunne ingen avis trykkes før den var godkjent av Reichskommissar Terbovens Press-abteilung, som holdt til på Stortinget.

Dagens journalister, forfattere av okkupasjonslitteratur og yngre historikere som selv ikke opplevde krigsårene, har et meget stort ansvar når det gjelder å formidle kunnskap om okkupasjonstiden til

nye generasjoner. Altfor ofte forekommer det feil og misforståelser som gir et helt vrangt bilde av situasjonen i landet vårt fra 1940 til 1945. Enkelte ganger virker det som om man leter med lys og lykte for å finne en ny vinkling på kjente fakta fra okkupasjonstiden. Man leser at en eller annen nazist slett ikke var så ille – han var jo så glad i både hunder og barn. Så har vi utsagnet: «Man prøver jo å være nøytral og se saken fra to sider.» Dette er den garanterte beste måten å få en gammel jøssing til å se rødt på. Hva kan en enkelt person 50 år senere stille opp mot 98 prosent av den daværende befolkning som selv opplevde det hele?

I 1945 ville ingen av oss ha trodd at det var mulig at et helt folks viten om det vi sammen hadde opplevd i fem lange år, enten ville gå i glemmeboken eller bli forvrengt i løpet av én generasjon. Rene facts er selvfølgelig tatt vare på (skjønt dagens medier viser at historierevisjonismen florerer her også). Det er hele folkets holdning og innstilling og stemningen som hersket i landet, som snart ingen kjenner til. Kanskje skulle vi ha vært flinkere til å fortelle våre barn løst og fast om krigsårene – ikke bare vitser om dumme tyskere, men om hvordan vi selv opplevde det, hva vi tenkte og følte. Mitt private råd til dem av mellomgenerasjonen som vil skrive om okkupasjonstiden, er at de rådfører seg med dem som fremdeles er igjen av krigsgenerasjonen for i hvert fall å unngå de groveste feil. Alvorlige forskere og erfarne

journalister vil smile av et slikt barnslig råd, men det er faktisk den eneste måten å få bevart den fulle sannhet om denne viktige perioden i vår historie på. Og det haster!

I rettferdighetens navn vil jeg ta med at man en enkelt gang kan finne gullkorn fra okkupasjonshverdagen også i Aftenpostens spalter. I en reportasje om Oslo Journalistklubbs 100-årsjubileum (25.09.94) fortelles det fra krigens dager da vaktmester Gunnar Gundersen i Morgenbladets gård håpet at de allierte ville komme og bombe Gestapos hovedkvarter. En klar solskinsdag bemerket han til forfatter og journalist Yngvar Hauge: «Det er fint bombevær i dag.» Der har vi det hele i et nøtteskall! Det var nettopp slik det var.